

TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞI VE KATILIM BANKACILIĞINDA KAMU GİRİŞİMİ

PARTICIPATION BANKING IN TURKEY AND PUBLIC INITIATIVE IN PARTICIPATION BANKING

Mehmet ERSOY*
Aybüke SÜNER**

Özet

Bu çalışmanın amacı kamu bankalarının katılım bankacılığı sektörüne girmesinin özel sektör kamu bankaları için dışlama etkisi yaratmadığını, aksine sektörde kendi payını yarattığını ve katılım bankacılığı sektörüne katkı sağladığını göstermektir. Devletin katılım bankacılığına girmesindeki amacı, sektörün aktif büyüklüğünün artması ve onuncu kalkınma planındaki hedeflerin gerçekleştirilmesidir. Kamu katılım bankalarının da sisteme katılması ile katılım bankacılığında var olan rekabet daha da artmıştır. Çalışmada devletin katılım bankacılığına girmesindeki amacı ve bu çalışmadaki amaçları ortaya koymak için kamu bankalarının katılım bankacılığı sektörüne girişinden sonraki süreçte sektör verileri ile kamu bankalarının sektörde yer almadan önceki sektör verileri mukayese edilerek kamu bankalarının sektörde yer almasının etkileri incelenmiştir.¹

Anahtar Kelimeler: Faizsiz Bankacılık, Kamu Katılım Bankacılığı

Jel Sınıflandırması: KB5

Abstract

The purpose of this study is to show that the entrance of the public participation banks into the Islamic banking sector did not elicit a crowding out effect for the privately owned participation banks, rather created its own shares and contributed to the sector positively. The motives of the state's entrance into the participation banking sector are to foster the sector's asset value and to realize the objectives in the 10th development plan. With public participation banks joining into the system, the existing competition in the participation banking has been increased to a higher level. In this study, the motive behind the government's intervention into the participation banking sector and the effects of this intervention are

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, B.S.Y.O., Bankacılık ve Sigortacılık, drmersoy@gmail.com, Orcid Id:0000-0003-4057-6752

** Kıdemli Uzman, Türkiye Halkbank AŞ, aybukeaykutlu@hotmail.com, Orcid Id: 0000-0003-0637-7207

1 Katılım Bankacılığı alanında yeterince kaynak oluşmaması sebebiyle ağırlıklı olarak internet kaynaklarına başvurulmuştur.

examined. Moreover, to justify this paper's assertion, a comparison in terms of sectoral data between before the government's entrance into the sector and aftermath is made.

Keywords: Interest-Free Banking, Public Participation Banking

Jel Classifications: KB5

I. Giriş

Türkiye'de dini inançlarından dolayı faize karşı duyarlı olan tasarruf sahiplerinin kaynaklarını konvansiyonel bankalara mevduat getirmemesi ve bu kaynakların atıl kalmasına sebep olması gerek politik gerekse ekonomik olarak aksiyon alınmasını gerektirmiştir. Türkiye'nin katılım bankacılığı sektörünün genel bankacılık sektörü içerisindeki payının ve dünya katılım bankacılığı pastasından aldığı payın düşük olması bu alanda yeni yatırımlar yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu amaçla kamu katılım bankalarının kurulmasına karar verilmiştir. Devletin sektöre girmesi ile sağlam bir statüye kavuşan katılım bankaları faiz hassasiyeti olan yatırımcılar tarafından rahatlıkla tercih edilen kurumlar haline gelmiştir.

2. Genel Olarak Katılım Finansmanı ve Bankacılığı

Katılım finansmanı, geçmişten bugüne değin temelde faizsizlik esasına dayalı mudaraba, muşaraka, risk ve özel sermaye fonları adı verilen finans yöntemleri ile oluşturulmuştur. Katılım finansmanı, katılım bankalarının yatırımcılarından elde ettikleri fonları yatırımcıları adına yöneten fon yönetimi şeklindeki bir yatırım işlemi olarak tanımlanabilir.²

Katılım bankası, özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullanılmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri olarak tanımlanmaktadır.³

Müslüman ülkelerde faiz hassasiyeti bulunanların paralarını yastık altında tutmaları, ayrıca 1970'li yıllarda petrol fiyatlarındaki hızlı artışın körfez ülkelerinde önemli bir sermaye birikimi oluşturması sonucu söz konusu ülke dini liderleri faizsiz bankacılık kurulması adına arayış içine girmişlerdir. Arayış ve çalışmalar neticesinde, İslam Kalkınma Bankası kurulmuştur. Konvansiyonel bankalardaki hizmetleri sunabilen faizsiz bankacılık Müslüman  lkeler başta olmak üzere tüm dünyaya yayılmıştır. Bu bankalar sayesinde faize hassas kesimin sistem dışında kalan fonlarına erişim imkanı bulunmuş, böylece atıl tasarruflar sektöre ve ekonomiye kazandırılmıştır. Bu bankacılık, konvansiyonel bankacılık için olumsuzluğun aksine sektöre yeni ürünlerle zenginlik kazandırmıştır. Katılım bankacılığı; güven, istikrar, emniyet ve karlılık temel ilkelerinin yanı sıra faizsizlik, reel ekonomiye dayalı bankacılık, risk paylaşım esası, belirsizlik yaşağı, aşırı risk ve spekulasyon yaşağı, zararlı faaliyet ve ürünlerin yasaklanması şeklinde sıralanabilecek ilkeleri bünyesinde barındırmaktadır.⁴

2 Bulut, H. İ., Er, B., (2012). Katılım Bankacılığı ve Girişim Sermayesi, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, İstanbul, s. 48.

3 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, (01.11.2005 tarih, 25983 sayılı T.C. Resmi Gazete).

4 Özsoy, M. ř., Sayar, Y., <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/kobiler-baski.pdf>, (Erişim Tarihi:

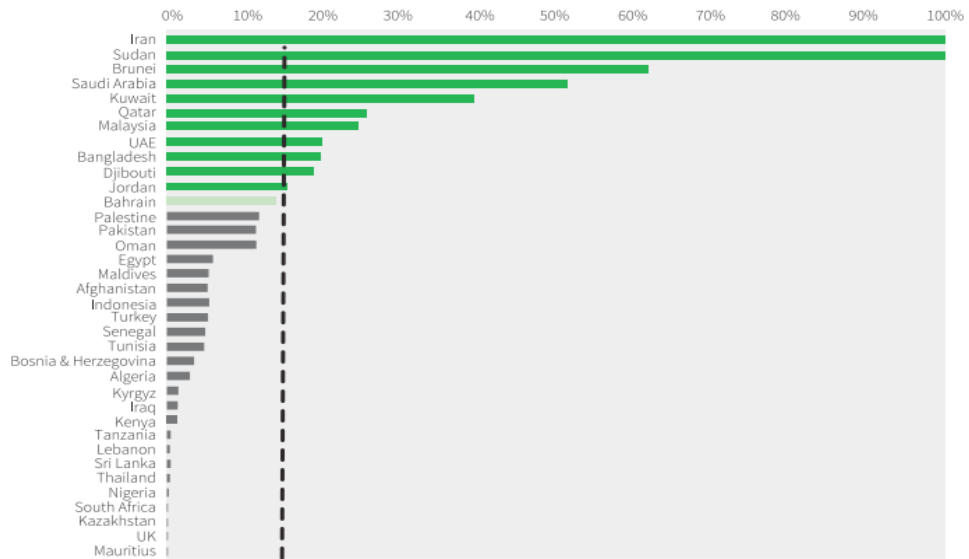
3. Türkiye’de Katılım Bankacılığı

Türkiye 1984’te kurucu üyesi olduğu İslam Kalkınma Bankası’ndaki sermaye payını artırarak bu kuruluşun en büyük ortaklarından biri haline gelmiş ve yönetim kurulunda sürekli üye bulundurma hakkı elde etmiştir. Buna ek olarak, fon fazlasını faizsiz sistemde değerlendirmek isteyen halk ve işletmelere hizmet vermek amacıyla 1975’te kurulan Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası faizsiz bankacılık yolunda Türkiye’ye önemli tecrübeler kazandırmıştır.⁵

16.12.1983 tarih 83/7506 sayılı Özel Finans Kurulması Hakkında kararname ile Katılım Bankaları’nın temeli atılmıştır. Daha sonra Özel Finans Kurumu (ÖFK) ifadesi 5411 sayılı yasayla kaldırılmış ve 12.12.2005 tarihi itibarıyla sistem “Katılım Bankacılığı” olarak isimlendirilmiştir.

1983 yılında Türkiye’de katılım bankacılığına geçişte ana hedef ve beklentileri; petrol ihraççı ülkelerde 1974 yılından beri biriken fonların çekilmesi, yastık altında kalan tasarrufların ekonomiye kazandırılması, islam ülkeleri ile finansal ve ekonomik işbirliğinin güçlendirilmesi, söz konusu ülkelerdeki yatırımlar ile artan ithalatlardan daha büyük pay almak ve girişimleri finanse edilmesi şeklinde özetlenebilir.⁶

Grafik I: Aktif Büyüklüklerine Göre Katılım Bankalarının Ülke Bazında Toplam Bankacılık Sektöründen Aldıkları Paylar (2017)

Kaynak: IFSB Stability Report 2018, Chart I.1.2, s.10

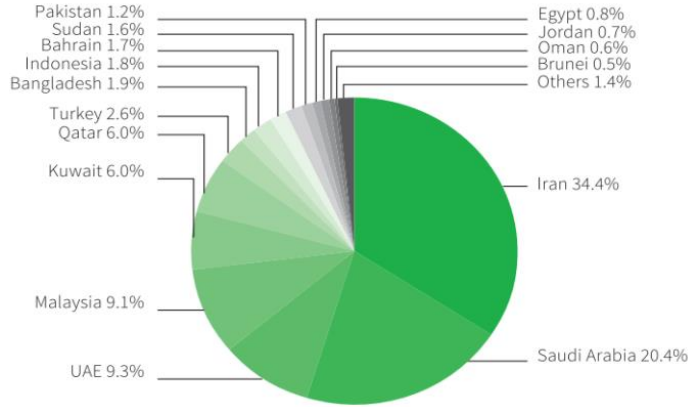
17.11.2018), s.4.

5 Erdoğan, D. (2011). Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Katkıları, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Projesi, s.37.

6 Ustaoglu, D. (2014). Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektöründeki Yeri ve Önemi, Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, ss.27-28

Yukarıda yer alan grafikte kesikli çizginin solunda pay alan ülkelerde katılım bankacılık payı toplam bankacılık payının %15'inin altında olduğunu göstermektedir. Global katılım bankacılık sektöründe faaliyet gösteren ülkelerden İran ve Sudan'ın tüm bankacılık faaliyetlerinin katılım bankacılık faaliyetlerinden oluŐtuĐu görülmektedir. 36 ülkenin yer aldığı sıralamada Türkiye 20.sırada yer almaktadır.

Grafik 2: Global Katılım Bankacılık Aktif Büyüklüğünden  lkelerin Aldığı Paylar (2017)

Kaynak: IFSB Stability Report 2018, Chart 1.1.6, s.12.

Yukarıdaki grafikte ise global katılım bankacılığının aktif büyüklüğünden ülkelerin aldıkları paylar gösterilmekte olup Türkiye %2,6 pay oranı ile 7. sırada yer almaktadır. İran %34,4 oranında, Suudi Arabistan %20,4 oranında pay alarak global aktif büyüklüğünün yarısından pay almaktadır. Diğer islam ülkeleriyle kıyaslandığında katılım bankacılığı, Türkiye'ye geç giriş yapmıŐtır. Halen aktif olan katılım bankaları kuruluş yıllarına göre; Albaraka Türk Katılım Bankası (1985), Kuveyt Türk Katılım Bankası (1989), Anadolu ve Family Finans'ın birleŐmesi sonucu Türkiye Finans Katılım Bankası (2005), Ziraat Katılım Bankası (2015) ve Vakıf Katılım Bankası (2015) olarak sıralanmaktadır. Kamu bankalarının katılım bankacılığına girişi de geç olmuŐ, söz konusu devlet bankaları 2015 yılında faaliyete geçmiŐtir. Bu anlamda kamu bankalarının katılım bankalarını kurmadan önceki sektör verilerine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1: 2015/9 Dönemi Katılım Bankaları Kalemlerinin Bankacılık Sektöründeki Payı

Kalemler / (Bin TL)	Albaraka Türk	Kuveyt Türk	Türkiye Finans	Katılım Bankaları Toplamı	BDDK Sektör Rakamı (Bin TL)	Katılım Banka Payı / Sektör
Toplanan Fonlar	20.437.731	28.567.978	21.584.750	70.590.459	1.269.216	5,56%
TL	11.112.893	14.175.989	11.650.610	36.939.492	703.716	5,25%
YP	9.324.838	14.391.989	9.934.140	33.650.967	565.500	5,95%
Fon Kullanırımı	19.249.988	26.726.096	27.435.880	73.411.964	1.482.201	4,95%
Toplam Aktif	29.213.433	43.054.890	38.963.255	111.231.578	2.395.860	4,64%
Özvarlık	1.968.828	3.292.920	3.240.208	8.501.956	70.519	12,06%
Net Kar	211.861	341.160	176.265	729.286	18.755	3,89%
Personel Sayısı	3.698	5.402	4.278	13.378		
Şube Sayısı	210	343	285	838		

Kaynak: TKBB ve BDDK

Katılım bankacılığı, Müslüman nüfusun yoğun talebinin de etkisiyle hatırı sayılır bir büyüme göstermiştir. Faizsiz bankaların sayısının dünya genelinde artması ve dünya çapında pazar payının Müslüman nüfusun %10'una denk gelmesi pazarın yeni yeni geliştiğini ve %10-15 oranında büyüme potansiyeli taşıdığı söylenebilir.⁷ Bankacılık sektörü içindeki payı nedeniyle marjinal bir sektör olarak görülen katılım bankacılığı devletin bankalarının sektöre girmesi ile birlikte marjinal olmaktan kurtulabilecektir.⁸

4. Türkiye'de Kamu Bankalarının Katılım Bankacılığı Sektörüne Girişi

Katılım bankacılığındaki gelişme ülkemiz ekonomisi ve finans piyasalarına katkı yapacak olup, faiz hassasiyeti bulunan insanların finansal sektörde daha aktif yer alması için, finansal derinlikte artış ve sektör geleceği ve büyüme açısından önem sağlayacaktır. Kamunun katılım bankacılığı sektörüne girme sebepleri 2025 yılı itibarıyla aktif büyüklük olarak %15 pay alınması ve onuncu kalkınma planında belirtilen hedefleri gerçekleştirmesi olarak sıralanabilir.⁹

Ülkemiz 10.Kalkınma Planınının 3.Performans Göstergesi kapsamında 1.Politika başlığında, faizsiz finans sistemine karşı mevcut algının iyileştirilmesine yönelik; faizsiz finans sisteminin felsefesini ve uygulamalarını konu alan kapsamlı bir tanıtım kampanyası düzenleneceği, faizsiz finans sistemine yönelik olumsuz algılara neden olan unsurlar tespit edilerek söz konusu unsurlarla ilgili şeffaflığın artırılması ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesinin sağlanacağı, faizsiz finans sisteminde işlemlerin niteliklerinin anlaşılmasını önleyen mevcut algı bozucu uygulama ve terimlere alternatif önerilerin geliştirileceği hedeflerine yer verilmiştir. 10. Kalkınma Planı 3.Performans Göstergesi kapsamında 3. Politika başlığında, sektörün gelişimini desteklemek amacıyla kamu sermayeli

7 Erdoğan, 2011, 79.

8 Savaşan, F., Özdemir, M. (2015). http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Pesa_Analiz_Bankaciliga_Yeni_Suluk_Savasan_Ozdemir.pdf, (Erişim Tarihi: 17.11.2018), s.1.

9 Öztekin M., (2014). <http://www.finansgundem.com/haber/mukim-oztekinden-yeni-duzenleme-sinyali/> 414933, (Erişim Tarihi: 17.11.2018)

bir katılım bankasının kurulmasına yönelik hazır çalışmalarının tamamlanacağına dair karar alınmıştır. Bunun sonucunda ise devlet destekli Ziraat ve Vakıf Katılım Bankaları kurulmuştur. 10.Kalkınma Planının 3.Performans Göstergesi kapsamında 1.Politika başlığında; faizsiz finans ürün ve hizmet çeşitliliğinin artırılmasına yönelik; azalan müşareke ürünün eliştirileceği, melek yatırımcı vb. projelerin katılım bankalarınca mudarebe/müşareke yöntemiyle fonlanmasının sağlanacağı, ürünlerin yaygınlaştırılmasına ilişkin vergi uygulamaları gözden geçirileceği, girişim sermayesi yatırım fonu, gayrimenkul yatırım fonu ve katılım şemsiye fonunun uygulanmasının yaygınlaştırılacağı, likiditeye yönelik ikinci el piyasalarının eliştirilmesinin sağlanacağı, kıymetli maden piyasalarının katılım bankalarınca daha etkin kullanımı sağlanacağı, katılım sigortacılığı piyasasının eliştirileceği, kamu kira sertifikası ihraçlarının artırılması, BİST nezdinde işlem gören kira sertifikalarının eşitlendirileceği hedefleri bulunmaktadır. ¹⁰ Bu kapsamda Türkiye'nin ilk GYO Sukuk ihracı 15.02.2018 tarihinde Halk GYO tarafından 100 milyon TL nominal değerli kira sertifikası ihracı yapılmıştır. ¹¹

Kamunun katılım bankacılığı sektörüne girmesinin avantajları; faizsizlik prensibini ön plana çıkarmak, şube ağının genişlemesine katkı sağlamak, müşteri portföyünün artmasına yardımcı olarak katılım bankacılığının tanınırlılığını artırmak, mevduat harici kaynakların sektörde payını artırmak, kamuoyunda devlet bankacılığına duyulan güven aracılığı ile kolay kaynak toplamak, rekabet ortamı oluşturup kartelleşmenin önüne geçmek, mali ve ekonomik istikrar oluşturmak şeklinde sıralanabilir. ¹²

Ziraat Katılım Bankasının vizyonu ülkesinde ve bulunduğu coğrafyada katılım bankacılığını g clendiren, katma değer sağlayan global ve nder katılım bankası olmak, misyonu ise müşterilerine etkin şekilde çözüm sunan, faizsiz bankacılık ilkeleri doğrultusunda hareket ederek sürdürülebilir k rlılığın ve verimliliğin artırılması amacıyla faaliyette bulunan, müşterilerinin memnun olmalarını öncelik olarak belirleyen bir katılım bankası olma yolunda ilerlemektir. ¹³ Vakıf Katılım Bankasının vizyonu katılım bankacılığının referans kurumu olmak, misyonu ise vakıf geleneğinden alınan g le katılım bankacılığının çelişmesini ve büyümesini sağlamaktır. ¹⁴

Kamu bankalarının katılım bankacılığı sektörüne girişinden sonraki süreçte sektör verilerini analiz etmekte fayda bulunmaktadır.

10 Kalkınma Bakanlığı, (2015). http://odop.kalkinma.gov.tr/dokumanlar/ODP_TOPLU_KITAP_yeni%20yapilan%2004122015.pdf, s.86

11 Milliyet, (2018). <http://www.milliyet.com.tr/turkiye-nin-ilk-gyo-sukuk-ihraci-gerceklesti--yerelhaber-2597870/>, (Erişim Tarihi: 17.11.2018)

12 Güney, A. (2018). Türkiye'de Katılım Bankacılığı Uygulamaları ve Kamunun Katılım Bankacılığındaki Rolü ve Gelişiminin Değerlendirilmesi, Ankara, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, ss.88-90

13 Ziraat Katılım Bankası, <https://www.ziraatkatilim.com.tr/bankamiz/kurumsal-bilgiler/Sayfalar/vizyon-ve-misyon.aspx>, (Erişim Tarihi: 17.11.2018)

14 Vakıf Katılım Bankası, <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda/Pages/Vizyon-ve-Misyon.aspx>, (Erişim Tarihi: 17.11.2018)

Tablo 2: 2018/6 Dönemi Kamu Bankalarının Katılım Bankacılığı Sektöründeki Payı

Kalemler / (Bin TL)	Albaraka Türk	Kuveyt Türk	Türkiye Finans	Vakıf Katılım	Ziraat Katılım	Kamu Banka Payları
Toplanan Fonlar	27.711.292	48.296.925	24.330.473	13.065.267	13.433.042	20,89%
TL	12.944.296	22.494.037	11.274.373	7.441.259	7.865.457	24,68%
YP	14.766.996	25.802.888	13.056.100	5.624.008	5.567.585	17,27%
Fon Kullandırım	27.278.385	46.357.224	28.543.210	12.240.126	14.668.665	20,85%
Toplam Aktif	40.456.410	67.302.480	41.924.232	17.741.365	18.481.732	19,48%
Özvarlık	3.281.530	5.040.773	4.073.806	1.192.507	1.553.959	18,14%
Net Kar	196.181	479.304	203.871	123.730	151.306	23,83%
Personel Sayısı	3.925	5.689	3.796	965	937	12,42%
Şube Sayısı	224	402	295	72	72	13,52%

Kaynak: TKBB ve BDDK

Kamu bankalarının katılım bankacılığı sektörü içinde yer almadığı durumu gösteren Tablo 1 ile kamu bankalarının sektörde yerini alması sonrası 2018 yılının ikinci yarısı itibarıyla durumu gösteren Tablo 2 karşılaştırıldığında, özel sektör katılım bankalarının verilerinin aşağıdaki şekilde değiştiği görülmektedir.

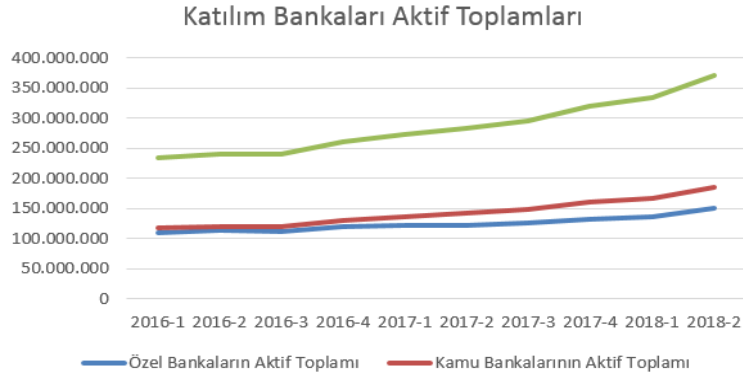
Tablo 3: 2015/9 Döneminden 2018/6 Dönemine Kadar Özel Bankaların Verilerindeki Artış/Azalış

Kalemler / (Bin TL)	Albaraka Türk	Kuveyt Türk	Türkiye Finans
Toplanan Fonlar	7.273.561	19.728.947	2.745.723
Kullandırılan Fonlar	8.028.397	19.631.128	1.107.330
Toplam Aktif	11.242.977	24.247.590	2.960.977
Özvarlık	1.312.702	1.747.853	833.598

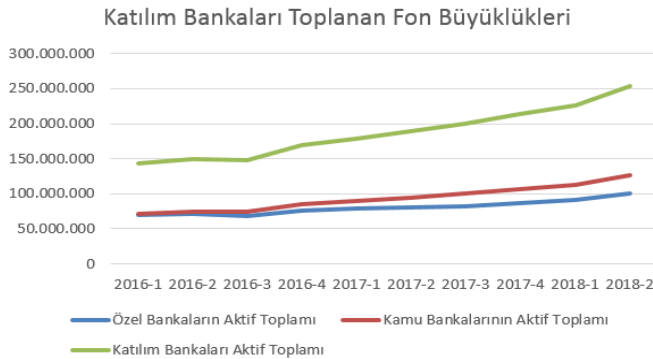
Kaynak: TKBB

Tablodan da görüleceği üzere kamu bankalarının sektöre giriş yaptığı yıldan bugüne kadar özel sektör bankaların daha rekabetçi bir pozisyon aldıkları görülmektedir. Özel sektörü oluşturan 3 bankanın da toplanan ve kullandırılan fonlar, toplam aktif, özvarlık kalemlerinde artış görülmektedir.

Aşağıda yer alan grafik 3'te görüleceği üzere 2016 yılından 2018 yılı Haziran ayına kadar olan süreçte özel sektör katılım bankaları aktif büyüklüğünü artırdığı gibi kamu bankaları da aktif büyüklüklerini zaman içerisinde artırmış ve katılım bankacılığının aktif büyümesine 36,2 milyar TL ek katkı sağlamıştır.

Grafik 3: 2016-2018 Dönemi Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklüğünün Seyri**Kaynak:** TKBB

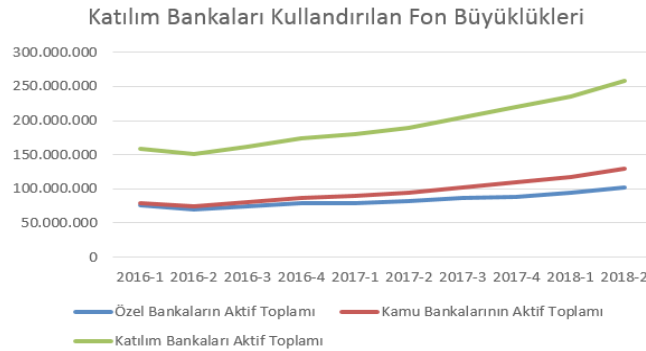
Aşağıda yer alan grafik 4'te görüleceği üzere 2016 yılından 2018 yılı Haziran ayına kadar olan süreçte özel sektör katılım bankaları toplanan fon büyüklüğünü artırdığı gibi kamu bankaları da toplanan fon büyüklüklerini zaman içerisinde artırmıştır. Bu durum faiz hassasiyeti olan kişi ve şirketlerin kamu bankasına güven duyması ve fonunu sisteme sokması ve hatta yastık altındaki fonların ekonomiye kazandırılması şeklinde yorumlanabilir.

Grafik 4: 2016-2018 Dönemi Katılım Bankacılığı Toplanan Fon Büyüklüğünün Seyri**Kaynak:** TKBB

Aşağıda yer alan grafik 5'te görüleceği üzere 2016 yılından 2018 yılı Haziran ayına kadar olan süreçte özel sektör katılım bankaları kullanılan fon büyüklüğünü artırdığı gibi kamu bankaları da kullanılan fon büyüklüklerini zaman içerisinde artırmıştır. Bu durum kamu bankalarının katılım bankacılığının büyümesine katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda kamu

bankaları kalemlerini büyütürken kendi Pazar payını yarattığını göstermektedir. Dolayısıyla kamu bankalarının sektöre girişi, özel sektör için dışlama etkisi yaratmadığı gibi sektöre rekabet getirmiştir.

Grafik 5: 2016-2018 Dönemi Katılım Bankacılığı Kullandırılan Fon Büyüklüğünün Seyri

Kaynak: TKBB

4.1. Türkiye’de Kamu Bankalarının Bankacılık Sektörüne Etkisi

İkame etkisi: Kamu katılım bankalarının sektöre girişi ile devlete duyulan güven, bankacılık işlem ve finans araç çeşitliliği, şube ağı ve vasıflı personelin yeni bankaları seçmesi ile ikame etkisinden söz edilebilir. Geçmişte İhlas Finans ve Bank Asya tecrübesi nedeniyle katılım bankaları için faizsiz bankacılığı tercih eden vatandaşların devletin katılım bankalarına yönelme olasılığı bulunmaktadır.¹⁵ Ancak yukarıdaki grafik ve tablolardan görüleceği üzere özel sektör katılım bankaları Pazar payını korumuş ve çoğu bilanço kalemlerinde kamu bankalarının sektörde yer almasına rağmen artış kaydetmiştir.

Atıl fonların ekonomiye kazandırılması: Katılım bankaları, atıl olarak ekonomik sistem dışında kalmış tasarrufların ekonomiye kazandırılmasına aracılık eder. Öncelikle ve özellikle dini inanışlardan dolayı sistem dışında kalmış tasarruflar sisteme dahil olur hale getirilmiştir. Kamu bankalarının, özel bankaların sektörde mevcut bulunan toplanan fonlarından hariç 26,5 milyar TL ek fon toplamış, bu anlamda atıl fonların ekonomiye kazandırılmasında önemli rol üstlenmiştir.

İstihdama olumlu katkı sağlaması: Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları yıllar içinde şube sayısını artırarak, istihdam ettiği personel sayısını da artırmış ve istihdama olumlu yönde katkı sağlamıştır. Kamu bankalarının katılım bankacılığı sektörüne giriş yapmasından önce

15 Savaşan, Özdemir, 2015, 2

13.378 personel ve 838 şube sayısı ile hizmet vermekteydi. Kamu bankalarının sektöre girişi yapmasından günümüze özel sektör bankalarından Albaraka Türk Katılım Bankası 227, Kuveyt Türk Katılım Bankası 287 personel alımı ile istihdama destek olurken, Türkiye Finans Katılım Bankasının 487 kişi ile çalışmaktan vazgeçmiştir. Bu süreçte kamu bankaları ise Vakıf Katılım 965, Ziraat Katılım ise 937 personel istihdam etmiş ve toplamda 144 şube sayısına ulaşmışlardır. Dolayısıyla kamu bankalarının sektöre girişi ile istihdama olumlu katkı yaptığı görülmektedir.

Reel ekonomiye fon sağlayarak büyümeye katkıda bulunulması ve kayıt dışı ekonominin engellenmesi: Katılım bankaları, finans sisteminde eşitlik ve derinliği artıran kurumlardır. Ayrıca esnek toplanan fon yöntemi ve ticaret karşılığı finansman birimleriyle kendi arzını oluşturarak, cari kredi faizlerinde azaltıcı etki yapmaktadır.¹⁶ Bu sebeple ekonomide yatırım hacmine olumlu katkı sağlayarak milli gelirin artmasını sağlamaktadır. Katılım bankacılığı gerçek dışı kaydı ve faturası olmayan işlemlere finansman sağlamaması sayesinde kayıt dışılığın ve dolayısıyla vergi kaybının önüne geçmektedir.¹⁷ Kamu bankalarının, özel bankaların sektörde mevcut bulunan kullanılan fonlarından hariç 26,9 milyar TL reel sektöre ek fonlama sağlamış, bu anlamda reel ekonomi büyümesine ve yatırımların artmasına katkı sağlamıştır.

Yabancı kaynak transfer sağlanması: Katılım bankaları körfez ülkelerinden gelen yabancı yatırımcılarca kurulmuş olup, bu sayede Müslüman ülkelerle olan ilişkilerimiz güçlenmiştir. Türkiye’de sıcak para olarak ifade edilen sermaye kıtlığı bulunması ve karşılığında getirilerin yüksek oluşu Müslüman ülke vatandaşlarının paralarını katılım bankaları aracılığı ile ülkemize getirmesi her iki taraf için de faydalı olacaktır.¹⁸

Sektörel rekabet sağlanması: Kamu katılım bankalarının kurulduktan günümüze kadar 26,5 milyar TL’lik fon topladığı görülmüştür. Bu sırada özel katılım bankaları ise 29,6 milyar TL’lik fon toplayarak sektör içerisindeki payını korumak adına rekabete ortak olmuştur. Bu sayede ülkenin tasarruf açığının kapanmasına ve atıl fonların ekonomiye kazandırılmasına yardımcı olunmuştur.

5. Sonuç

Başlangıçta Türkiye’de katılım bankacılığının kurulması, ekonomiye katılmayan atıl fonların yastık altından faizsiz finansman esasları çerçevesinde ekonomiye kazandırmak ve İslam ülkeleri ile olan ilişkileri geliştirerek ülkelerin petrol zengini olanlarının kaynaklarını Türkiye’ye aktarmayı amaçlarken bugün artık, faizsiz bankacılık ürettiği ve üreteceği finansal araçlar ile genişleme ve büyüme yönünde mesafe kat etmektedir. Katılım bankacılığındaki bu genişleme ve büyüme trendi devlet tarafından desteklenen sektöre dönüşmüş, devlet bankaları da katılım bankacılığında yerini almıştır.

16 Tosun, M. (2000). Türk Mali Sisteminde Özel Finans Kurumları Deneyimi ve ÖFK’ların Türk Banka Sistemi İçerisindeki Payı, İstanbul, Albaraka Türk Yayınları, s.108.

17 Eskici, M. (2007). Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankalarının Müşteri Özellikleri, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, s. 108.

18 Uçar, M., (1992). Türkiye’de-Dünyada Faizsiz Bankacılık ve Hesap Sistemleri, İstanbul, Fey Vakfı, s.171.

Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin vizyonu, katılım bankacılığı sektörü pazar payının 2025 yılı itibarıyla %15'e ulaşması ve sektörün dünya standartlarında finansal ürün ve hizmet sunar hale gelmesidir. Mevcut durumda ülke genel bankacılık sektöründeki payı %5 olan katılım bankacılığının dünya genelinde ise %2,6 payı bulunmaktadır. Ziraat ve Vakıf Katılım Bankalarının katılım bankacılığı sektörüne giriş yapması akabinde özel sektör rakiplerinin pastasından pay almaktansa kendi payını yarattığı görülmekte olup, mevcut durumda katılım bankacılığı sektöründen %20 pay almaktadır. Katılım Bankaları kurulduktan bugüne kadar 26,4 milyar TL fon toplamış ve karşılığında 26,9 milyar TL fon kullanmış, toplamda 36,2 milyar TL aktif büyüklüğüne ulaşmıştır. Söz konusu büyüklüklere ulaşırken diğer tarafta sektördeki diğer rakipler ise 29,7 milyar TL fon toplamış ve karşılığında 28,7 milyar TL fon kullanmış, toplamda 38,4 milyar TL aktif büyüklüğü artışı yaşanmıştır. Rakamlardan da anlaşılacağı üzere kamu bankalarının katılım bankacılığına giriş yapması özel sektör üzerinde dışlama etkisi yaratmamış, aksine sektördeki rekabeti artırmıştır.

Kamu katılım bankalarının kurulması ile ciddi anlamda istihdam da yaratılmıştır. Bu süreçte Vakıf Katılım 965, Ziraat Katılım ise 937 personel istihdam etmiş ve toplamda 144 şube sayısına ulaşmıştır. Sektördeki rekabet dolayısıyla kamu katılım bankalarının sektörden daha fazla pay almak adına özel sektör katılım bankalarının şubelerinin bulunduğu şehirlerde yeni şubeler açması ileride istihdam üzerinde olumlu katkı sağlamaya devam edecektir.

Özellikle kamu bankalarının katılım bankacılığında faaliyetine başlamasının özel sektör bankalarına güven duymayan vatandaşlar için önemi büyüktür. Söz konusu durum yıllar içinde katılım bankacılığının, bankacılık sektöründeki payının daha da artmasıyla sonuçlanacaktır. Kamu katılım bankacılığı şube ağı ileriki yıllarda arttıkça kamu bankalarının sektöre ek fon toplayacağı aşikardır. Aynı şekilde toplanan fonları reel sektöre kullanarak ekonomiye ve işletmelere katkı sağlamaya devam edecektir.

Kaynakça

- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, (01.11.2005 tarih, 25983 sayılı T.C. Resmi Gazete)
- BDDK.(2018).Aylık Bülten, <http://www.bddk.org.tr/BultenAylık/> (Erişim Tarihi: 17.11.2018)
- BULUT H. İ., Er, B. (2012). Katılım Bankacılığı ve Girişim Sermayesi, İstanbul, Türkiye Katılım Bankaları Birliği.
- ERDOĞAN, D. (2011). Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Katkıları, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Projesi.
- ESKİCİ, M. (2007). Türkiye'de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankalarının Müşteri Özellikleri, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- GÜNEY A. (2018). Türkiye'de Katılım Bankacılığı Uygulamaları ve Kamunun Katılım Bankacılığındaki Rolü ve Gelişiminin Değerlendirilmesi, Ankara, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Finans Gündem, (27 Mayıs 2014), Mukim Öztekin'den yeni düzenleme sinyali, <http://www.finansgundem.com/haber/mukim-oztekin-den-yeni-duzenleme-sinyali/414933>, (Erişim Tarihi: 17.11.2018)

- Milliyet Gazetesi, (15 Şubat 2018), Türkiye'nin ilk GYO sukuk ihracı gerçekleşti. <http://www.milliyet.com.tr/turkiye-nin-ilk-gyo-sukuk-ihraci-gerceklesti--yerelhaber-2597870/>, (Erişim Tarihi: 17.11.2018)
- ÖZSOY, M. Ş., SAYAR, Y, Kobiler İçin Adım Adım Katılım Bankacılığı, TKBB Yayınları, No:7, <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/kobiler-baski.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.11.2018).
- SAVAŞAN, F., ÖZDEMİR, M., (2015), Faizsiz Bankacılıkta Yeni Dönem: Kamu Bankaları, http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Pesa_Analiz_Bankaciliga_Yeni_Suluk_Savasan_Ozdemir.pdf , (Erişim Tarihi: 17.11.2018)
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2015), Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, http://odop.kalkinma.gov.tr/dokumanlar/ODP_TOPLU_KITAP_yeni%20yapilan%2004122015.pdf (Erişim Tarihi: 17.11.2018)
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Mukayeseli Tablolar, <http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar>, (Erişim Tarihi: 17.11.2018)
- TOSUN, M. (2000). Türk Mali Sisteminde Özel Finans Kurumları Deneyimi ve ÖFK'ların Türk Banka Sistemi İçerisindeki Payı, İstanbul: Albaraka Türk Yayınları.
- UÇAR, M. (1992). Türkiye'de-Dünyada Faizsiz Bankacılık ve Hesap Sistemleri, İstanbul: Fey Vakfı.
- USTAOĞLU, D. (2014). Türkiye'de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri ve Önemi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Vakıf Katılım Bankası, <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda/Pages/Vizyon-ve-Misyon.aspx>, (Erişim Tarihi: 17.11.2018)
- Ziraat Katılım Bankası, <https://www.ziraatkatilim.com.tr/bankamiz/kurumsal-bilgiler/Sayfalar/vizyon-ve-misyon.aspx> , (Erişim Tarihi: 17.11.2018)

Extended Abstract

In Muslim countries, the habit of saving money off the conventional banking sector grid, highly due to the Islamic faith's forbidding stance against interest (riba), along with prominent amount of capital accumulation in Gulf countries caused by increasing oil prices of OPEC crisis era in 1970s, have led these countries' religious authorities to the pursuit of establishing an Islamic banking sector. As a consequence of all these research and effort, Islamic Development Bank was founded in 1973. Following this first step, Islamic Banking or participation banking helped people with all types of services as conventional banks offer, spreading throughout the world, especially in Muslim countries. With these banks, interest sensitive people's off grid savings have been reached, causing the functioning of these inert savings by economy.

Participation banks are financial institutions that operate on an interest free basis. Coming out under the name of "Special Financial Institutions" at first in 1973, they started to be preferred more and more by customers and begin to be widespread among the financial community. The ultimate purpose of these financial institutions is to invite the savings of the people who have interest sensitivity due to their religion, and to attract money funds which share the same motive. In 1983, this universal purpose was adapted to Turkey similarly in the sense that the forementioned sentence, but it has also its own country wise variations such as attracting the capital accumulated in Petroleum exporting countries since 1973, strengthening of the financial and economic cooperation with Islamic countries, and gaining a greater share in investments and imports of these countries.

In Turkey's 10th Development Plan, within the scope of 3rd Performance Indicator, at 1st Policy title, there has been stated that to improve the present perception towards the participation banking and interest free financial system, numerous measures will be taken such as launching a comprehensive promotion campaign regarding the intuition behind Islamic Banking and its applications, identifying the elements that are causing a negative sensation towards interest free financial system and increasing transparency in these relevant elements by facilitating an accurate public opinion, and developing alternative proposals for present applications and terms that cause a misunderstanding in the components of transactions in interest free financial system. Moreover, in the 3rd Policy title of the regarding document, there also has been decided that for assisting the sector's development, a public participation bank will be established. Regarding this decision, the public owned participation banks, Ziraat Katılım and Vakıf Katılım has been founded.

Turkey's entrance to participation banking can be considered somewhat late when compared to rest of the Muslim World. That being said, inclusion of the government's public participation banks into the system was also a belated effort. Currently active Islamic Banks can be listed according to their establishment date as Albaraka Turk Participation Bank (1985), Kuveyt Turk Participation Bank (1989), Turkiye Finans Participation Bank (result of the merging of Anadolu Finans and Family Finans) (2005), Ziraat Participation Bank (2015) and Vakıf Participation Bank

(2015). The statement regarding the late access of government to Islamic banking sector can also be seen from this set up. At the end of the day, government managed to draw attention of the general public; as it refreshed the confidence towards the sector with more and more financial consumers have placed their choices upon.

Participation banking has the potential in its body to lessen the external dependence of a country's economy. To unleash this potential, it is obvious that the entrance and support of the governments as a safety factor is of crucial importance. The unemployed funds, "Mattress savings" as coined in the economic terminology, can be absorbed into the economic system by participation banking sector, thus contributing to economic stability. The trust placed in the government has found reciprocation as public participation banks drew inert money into the system, making the whole sector a desirable instrument to invest in. Pictured as a marginalised fraction in the economy due to its share among the total banking sector, participation banking, with the intervention of the government, can gain a more significant role.

Public participation banks, with its interest free principals and safety factor, provided the sector with a breath of fresh air and deepened the already present competition. This competition have brought a dynamism, as Islamic banks have been aggrandizing their assets ever since, along with their net asset values. The increase in both of private and public part of the participation banking sector have drawn the attention since this concludes into the statement that the public participation banks have created their own shares, not sundering the private participation banks already existing lot. In spite, it also affected the inhabitants of the sector positively, as they also raised their assets' value and profit margins.

With present day official numbers, Ziraat Participation Bank and Vakıf Participation Bank add up to 20% of the Islamic banking sector. From their foundation to the present day, these participation banks have accumulated an amount of 26.4 billion TRY and loaned 26.9 billion TRY reaching an asset value of 36.2 billion TRY in total. While reaching these heights, the counterparts in the sector, private participation banks have accumulated 29.7 billion TRY and loaned 28.7 billion TRY in return, experiencing a 38.4 billion TRY raise in terms of asset value. As can be seen from these figures, government intervention into the sector did not crowd out the private actors, rather displayed a stimulating effect.

One other detail that worths mentioning is that the both of these subdivisions of the participation banking sector helps bridging the gap in the savings deficit of the country, also preventing the informality and tax loss by not financing fictive and unrecorded transactions.

The public participation banks have also contributed to the economic stability in terms of employment rate as they raise their branch number day by day. To this date Vakıf Participation Bank has 965 employee, whereas Ziraat Participation Bank has 937, and they have 144 branches in total.